

N.F.S. Grundtvigs tale om skolevæsenet

Taler

Nikolai Frederik Severin
Grundtvig
Forfatter, teolog, digter

Dato

21. september 1841

Sted

Foreningen 'Danske
Samfund', København

Mine herrer!

Det er en gammel Regel, at naar man skal tale offentlig, maa man i Forveien tænke paa hvad man vil sige, og da det virkelig i det Hele er en meget god Regel, man særdeles maatte ønske alle offentlige Talere herefter vilde følge meget bedre end hidtil, saa gik jeg ogsaa idag paa Volden for det Samme, men saa faldt det mig ind, at hvor man selv raader for hvad man vil tale om, er det allennemest at tale om hvad man tænker paa, og naar det træffer til at være Noget, som Tilhørerne ogsaa kan [tage] Deel i, er man udentvivl bedst tjent dermed paa begge Sider. Hvorvidt det nu traf saa vel denne Gang, kommer vel endnu an paa en Prøve, men da det var Skolevæsenet jeg sidst faldt i Tanker om, saae jeg dog strax, det var Noget, vi Allesammen er nødt til at tænke paa og det fra Barnsbeen, for De veed nok, at nuomstunder skal Alle, selv de Halte, gaae i Skole, og Alle, selv de Blinde, lære at læse, og skulde der endnu være Nogen, der skulkede, da han var lille, saa tænkte han jo ogsaa paa Skolen, som han skulkede fra, og fik han siden enten Børn eller dog Hus og Gaard, saa fik han ogsaa at vide hvad Skolen var, eller dog hvad den kostede. Om det nu er ondt eller godt med den megen Skolegang og de mange Skolepenge, det er en af de mange Ting, som de Lærde og jeg slet ikke kan enes om, for de Lærde mener, at selv en slet Skole er meget bedre end ingen, og at de dyreste maae sædvanlig ogsaa være de bedste, men jeg mener derimod at slette Skoler, som man nødes til at gaae i, er meget værre end ingen, at de dyreste er sædvanlig de sletteste, og at man kan lede længe, før man finder en god Skole. See, det kalder de Lærde natur ligvis et stort Kiætteri, opkommet enten af Sværmeri, fordi jeg er lidt poetisk af mig, eller af Vankundighed, fordi jeg ikke selv er gaaet Skolen rigtig igiennem. Det vil jeg nu ganske oprigtig betro Dem, for at De kan [passe paa, jeg ikke forfører Dem til noget Kiætteri] tage Dem iagt, om der skulde være nogen Fare, men jeg kan rigtig nok ingen Fare see, thi har De virkelig erfaret, enten at der er en god Skole

i hver Gade og To i somme, eller at selv de sletteste Skoler er baade bedre end Ingen og alle Pengene værd, de koster, da har det jo ingen Nød, De skulde føie mig i at troe det Modsatte, og har De derimod gjort samme Erfaring som jeg, at slette Skoler har vi for mange af, \og at\ en god Skole er en Fugl Phenix som Alle veed at snakke om, men Faa har seet, saa er jo min Paastand en dagligdags Sandhed, som trænger stærk til at siges høit.

Hvad der imidlertid ogsaa kan behøves, er at sige tydelig hvad man forstaaer ved en god og en slet Skole, for god og slet er to Ord, man tit bruger meget løierlig nuomstunder. Saaledes hørde jeg om en Person, der forleden listede sig bag paa en Fisker og prøvede at skiære [Halsen] over paa ham, at han skal ellers være meget god.

Min Mening om en god Skole er da i al Enfoldighed den, at det maa være en, hvor man kan lære at kiende Menneske-Livet fra en god Side og lære at føre et saadant Liv bedre end man ellers kunde, thi for at lære at kiende Livet fra en slet Side, behøver man jo ikke at gaae i Skole, det lærer man paa Gader og Stræder, og kan man ikke i Skolen lære at føre et menneskeligt det er: nyttigt, klogt og fornøieligt Liv, bedre end hvert andet Sted, da maatte man jo ligesaagodt blive hjemme, og skal det tillige koste Penge at gaae i Skole, da langt heller blive derfra.

Det er derfor, synes mig, de to Spørgsmaal hvorpaa Alt kommer an: 1. hvad for et Liv der sædvanlig findes i vore Skoler og 2. hvad for et Liv man der lærer at føre?

Saavidt nu jeg har kunnet komme efter findes der kun meget lidt Liv i vore Skoler thi sædvanlig hersker Døden der saa uindskrænket, som Omstændighederne tillader - Hvor nemlig ikke Tamp og Spansk rør er de egenlige Skolemestere, der er dog sædvanlig lutter døde Ting: Bøger, Tavler, Blæk og Penne Hovedsagen, og Menneskerne baade de Store og de Smaa, kun til i Skolen for at læse i Bøgerne og sige hvad der staaer, skrive paa Tavlerne og Papiret og see efter om det staaer som det skal. Det er sædvanlig Hovedsagen, og det er aabenbar baade et kummerligt og kiedsommeligt Liv, hvor det Levende træller for det Døde. Vist nok sporer man ikke sjelden et andet Liv paa Skole bænken, naar enten Skolemesteren vender Ryggen til eller gaaer ud at trække frisk Luft, eller lukker Øinene eller seer igiennem Fingre, men dels er det et Liv, der, naar Skolemesteren vaagner, straffes som en Forbrydelse, og dels duer det

sædvanlig heller ikke stort, thi tit bestaaer det kun i at slaaes med sin Sidemand eller giøre Nar ad Skolemester, og naar det er uskyldigst, er det dog Narrestreger, at gale som en Hane, giøre som en Hund, smøre hinanden med Blæk om Munden, eller hvad Andet Børn, der kieder sig, kan hitte paa. Kun ved en Undtagelse findes der imellem et bedre Liv i vore Skoler, naar Skolemesteren er selv et levende Menneske, der har Lyst til at tale med de Smaa og læmpe sig efter dem, men han maa dog for det meste giøre Vold baade paa dem og paa sig selv, da ellers Bøgerne bliver ikke rigtig lært, Linierne krumme og Bogstaverne vanskabte, saa Skolen falder igiennem ved Examen.

Kilde

Det Kongelige Bibliotek

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Foredrag, Politisk tale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/grundtvigs-tale-i-danske-samfund-om-skolevaesenet>